

KIRSTEN TRANS

BØRN UDSAT FOR SEKSUELLE OVERGREB

Hvordan senfølger forebygges

Arbejdsredskab
til myndighed og indsatsområder for børn og unge

MentalTouch

| RÅDET FOR OFFERFONDEN |

Tak til Rådet for Offerfonden for økonomisk støtte til materialets udgivelse.

Dette materiale er støttet økonomisk af Offerfonden. Materialets udførsel, indhold og resultater er alene forfatterens ansvar. De vurderinger og synspunkter, der fremgår af materialet, er forfatterens egne og deles ikke nødvendigvis af Rådet for Offerfonden. Tak til Rådet for Offerfonden for økonomisk støtte til materialets tilblivelse og udgivelse.

Kirsten Trans
Børn udsat for seksuelle overgreb
Hvordan senfølger forebygges

Undervisningsmateriale
- til myndighed og indsatsområder vedr. børn og unge
1. udgave, 1. oplag 2023

Forlag: MentalTouch - HousingFirstDanmark

Niels Finsensvej 20
7100 Vejle
mentaltouch.dk

Grafisk tilrettelægning: Andreas Bevan, www.andreasbevan.com

INDHOLD

INDLEDNING	4
INTRODUKTION TIL MATERIALET	5
OMSORG	6
FAMILIEINDSATS	7
SOCIAL INDSATS	7
SKOLEGANG	8
IDENTITETSUDVIKLING	9
FORBEREDE BARNET TIL TRAUMEBEHANDLING	9
MÅL FOR FAGLIG OPKVALIFICERING	10
AFSLUTNING	10

INDLEDNING

Kvalificeret indsats i arbejdet med børn udsat for seksuelle overgreb forudsætter en overordnet struktureret tilgang. Dette materiale er et arbejdsredskab, som benyttes i sammenhæng med rapporten *Børn udsat for seksuelle overgreb. Hvordan senfølger forebygges*, (Trans, 2023).

I det pædagogiske omsorgsarbejde med børn udsat for seksuelle overgreb bør du have dig for øje, hvilke særlige udfordringer barnet har i betragtning af traumerne. Dette materiale er en guideline til at komme omkring de forskellige områder for barnets udviklingsproces.

Rette indsats er vigtig i forhold til barnets aktuelle trivsel og i forebyggelsen af komplekse senfølger, som ellers vil vise sig i voksenlivet for 60-80 procent af tilfældene.

INTRODUKTION TIL MATERIALET

Materialet er opbygget med de emner, som er afgørende for, at barnet gives de nødvendige forudsætninger for heling efter seksuelle overgreb – og bliver støttet og styrket henimod et voksenliv uden eller med begrænset senfølger efter overgrebene.

Materialet er tiltænkt forældre, plejeforældre, pædagogisk personale på opholdssteder og lignende, som har en opgave i at opdrage og drage omsorg for barnet. Materialet omhandler ikke psykologisk behandling fx i et rammesat, traumeforløsende forløb.

Emnerne er defineret ud fra de livsområder, som er fremkommet i undersøgelsen af barnets behov for indsatser.

Forud for brug af materialet anbefales du at læse rapporten *Børn udsat for seksuelle overgreb. Hvordan senfølger forebygges*. Derudover anbefales materialet at blive anvendt i sammenhæng med en mentaliseringsbaseret pædagogisk tilgang, som også indgår i rapporten.

TJEK DIN VIDEN OM EMNET, SEKSUELLE OVERGREB MOD BØRN

Inden du går i gang med din pædagogiske omsorgsopgave i betragtning af de (formodede) seksuelle overgreb mod barnet, bør du sikre din viden om emnet.

- > Hvornår er der tale om seksuelle overgreb?
- > Hvilke konsekvenser må forventes, når et barn udsættes for seksuelle overgreb?
- > Hvad er senfølger efter seksuelle overgreb?
- > Hvordan opspores seksuelle overgreb mod børn?
- > Hvad er sagsgangen hos myndighederne i forbindelse med opsporing?

Svarene kan du opnå gennem rapporten, *Børn udsat for seksuelle overgreb. Hvordan senfølger forebygges*.

OMSORG

Et barn, som udsættes for seksuelle overgreb, har brug for at være barn i sin barndom. Ligesom andre børn har barnet behov for hjælp fra voksne, jævnaldrende og andre til at kende samfundets værdier og have struktur i hverdagen.

Omsorgspersonen har en særlig opgave i at forstå barnet i sin adfærd. Omsorgspersonen må ikke fralægge sig en særlig opmærksomhed på barnet, selvom barnet kan være nemt at håndtere. Det har ofte vist sig, at man foretager en fejltolkning ved at tro, at det tilpassede barn ikke er traumatiseret af de seksuelle overgreb. Barnets samarbejde kan være tegn på internalisering, ligesom barnets stilhed kan være tegn på dissociering.

Et barns udadreagerende, forstyrrende adfærd kan være barnets formåen i en emotionel presset situation. En adfærd betegnet som upassende eller undrende kan være barnets forsøg på at fjerne sig fra virkelighedens normer og forventninger.

Et barns påtrængende, seksualiserende adfærd kan skyldes, at barnet dybest set ikke ved, at dette ikke er forventeligt eller almindeligt.

Bliver barnet ikke forstået i sin adfærd, må det forventes, at barnets mistrivsel og dysfunktion forværres, og traumet bliver endnu mere ødelæggende for barnet.

Omsorgspersonen skal have forståelse for, at adfærden kan være barnets måde at beskytte sig på og skyldes ikke barnets ondskab eller dårlige opførelse.

- Beskriv barnets adfærdsmønster
- Hvordan søger barnet omsorg gennem sin adfærd?
- Hvordan giver du omsorg?
- Hvilken ændring i din omsorg vil du udvikle dig henimod?
- Hvordan vil du arbejde for styrkelse af din omsorg?

FAMILIEINDSATS

Børn profiterer langt bedre af pædagogiske indsatser og behandling, når de ikke skal bekymre sig om deres forældre, men ved, at også forældrene får den støtte, de har brug for.

Forældrene har brug for hjælp til håndtering af den krise, de og hele familien typisk er kommet i, når den er ramt på grund af seksuelle overgreb mod et barn. Familien har brug for vejledning til at forstå og håndtere barnet.

Uagtet kategorien og niveauet for tryghed må det forventes, at det er til familien, at barnet har sin tilknytning og har derfor sin opmærksomhed rettet mod de øvrige familiemedlemmers trivsel.

- Hvilke personer i familien er barnet bekymret for?
- Hvor og hvordan bliver familiemedlemmerne hjulpet?
- Hvordan er barnet orienteret om den hjælp, som familiemedlemmerne får?
- Hvordan kan barnet gøres mindre bekymret for sin familie?
- Hvordan vil du arbejde for, at barnet ikke hæmmes på grund af bekymring for familien?

SOCIAL INDSATS

Barnets udvikling i social tilpasning bliver hæmmet af de seksuelle overgreb. Hemmeligheden og skamfølelsen begrænser barnets frimodighed i fantasi og leg.

Barnets usikkerhed og tilbagetrukkethed bevirker en eksklusion fra fællesskabet med andre børn. Dermed får barnet ikke trænet de sociale spilleregler og deltager ikke i de lege eller oplevelser, som hører aldersgruppen til i deres indbyrdes fællesskab.

De seksuelle overgreb kan have den konsekvens, at barnet har svært ved at rumme sig selv, rumme andre eller forholde sig til konkrete situationer eller bestemte forhold.

En udadreagerende eller afvisende adfærd kan være barnets forsøg på at holde mennesker på afstand og dermed undgå, at nogen kommer følelsesmæssigt for tæt på.

Når adfærden er i fokus, kan barnet distancere andre fra interaktioner om traumerne. Det vil sige, at barnet indirekte beskytter sig mod at komme i tanke- eller følelsesmæssig kontakt med sine seksuelle overgreb.

- Hvad bemærker du i barnets kontakt til andre?
- Hvordan er barnet opsøgende ift. andre børn?
- Hvordan er barnet tilbageholdende ift. andre børn?
- Hvilken rolle indtager barnet sammen med andre?
- Hvordan taler du med barnet om det, du observerer?
- Hvilke aftaler indgår du med barnet om små skridt i udvikling af de sociale færdigheder?
- Hvordan er din støtte i forbindelse med barnets små skridt?

SKOLEGANG

Har barnet været udsat for seksuelle overgreb fra en tidlig alder, er der en alvorlig risiko for, at barnet udvikler kognitive skader og generelt har en udviklingsmæssig forsinkelse. Skaderne kan medføre, at barnet ikke er skoleparat til normal tid. Barnet er ofte ikke i stand til den forventede indlæring.

"Undersøgelser viser, at den mest betydende faktor, der statistisk set beskytter børn og unge, er vellykket skolegang" (Stevnhøj og Strange 2016, side 81).

- Hvordan har barnets skolegang været indtil nu?
- Hvilke eventuelle barrierer for indlæring har barnet?
- Hvilke undervisningsrammer vil være mest hensigtsmæssige for barnets udvikling?
- Hvordan arbejder du for at skabe rette undervisningsrammer for barnet?

IDENTITETSUDVIKLING

Seksuelt misbrug er særligt destruktivt, fordi det krænker den dybeste kerne af barnets selvopfattelse, og barnet forstyrres i sin identitetsudvikling. Barnets mest personlige grænse er overskredet, og det forstår barnet ikke og kan dermed ikke håndtere situationen.

Barnet vil typisk ikke kunne skelne handlingen fra sig selv. Det vil sige, at for barnet bliver "det slemme" ved seksuelle overgreb sammenhængende med, at barnet ser sig selv som slemt.

- Hvilket selvbillede har barnet?
- Hvordan kan barnets selvbillede hæmme for sund identitetsudvikling?
- Hvordan forstår du barnet i sit selvbillede?
- Hvordan kan du hjælpe barnet til en styrket identitet?

FORBEREDE BARNET TIL TRAUMEBEHANDLING

Barnet kan have brug for, at der sættes psykologisk ind i forhold til de seksuelle overgreb, som barnet har været udsat for og dermed kan være traumatiseret af. Man kan også forklare det sådan, at ved at forholde sig på bedste vis til de seksuelle overgreb hjælpes barnet til at undgå at blive traumatiseret eller i mindre grad at blive det.

- Hvordan introducerer du barnet for traumebehandling?
- Hvordan sikrer du, at barnet er klar til at arbejde terapeutisk med de seksuelle overgreb?
- Hvordan indledes dit samarbejde med traumebehandleren?
- Hvordan rammesættes dit samarbejde med traumebehandleren?
- Hvordan støtter du barnet i den udvikling, som barnet gennemgår ved traumebehandling?

MÅL FOR FAGLIG OPKVALIFICERING

Med materialet kan du få overblik over, hvorvidt du arbejder ud fra en bevidsthed om de seksuelle overgreb, som barnet (formodes) at have været udsat for. Med tjeklisten kan du overveje din faglige udvikling inden for feltet.

- > Definition af seksuelle overgreb
- > Signaler og tegn på, at barnet kan være udsat for seksuelle overgreb
- > Retningslinjer for opsporing af seksuelle overgreb mod børn
- > Konsekvenser ved seksuelle overgreb mod et barn
- > Senfølger efter seksuelle overgreb i barndommen
- > Hvad der giver risiko for udvikling af senfølger efter seksuelle overgreb i barndommen
- > Anbefalet pædagogisk indsats over for børn udsat for seksuelle overgreb, som du (og dine kolleger) allerede struktureret arbejder ud fra

AFSLUTNING

Har du spørgsmål, ønsker formidling eller hjælp til implementering, er du velkommen til at henvende dig.

Har du kommentarer til materialet eller erfaring med brugen af det, hører vi gerne fra dig

Kirsten Trans

Fefeo.dk

LITTERATUR

Anvendt litteratur jf. rapporten *Børn udsat for seksuelle overgreb. Hvordan senfølger forebygges*, 2023

MentalTouch